

(นวัตกรรม)

การจัดการความเสี่ยง

ความเสี่ยง...เรื่องปกติในชีวิตประจำวัน

“ความเสี่ยง” เป็นสิ่งที่ทุกคนพบเจอในชีวิตประจำวัน เพียงแค่ทุกครั้งที่ออกจากบ้านไปทำงาน หรือไปทำธุระ ก็เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ ในการทำงานก็มีความเสี่ยงที่จะทำงานผิดพลาด หรือทำงานไม่ทันกำหนด หรือในการติดต่อทำธุรกรรมใด ก็มีความเสี่ยงว่าการทำธุรกรรมนั้นจะล้มเหลวหรือผิดพลาด ดังนั้นในชีวิตประจำวัน ทุกคนต่างล้วนแต่เคยต้องตัดสินใจทำหรือไม่ทำอะไร โดยมีเรื่องความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

ยิ่งในภาคธุรกิจ ซึ่งมีความเสี่ยงว่าธุรกิจจะไปรอดหรือไม่ และจะได้กำไรมากน้อยเพียงใดนั้น ความเสี่ยงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ เพราะหากไม่มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีจนเกิดความเสียหายขึ้น ผลที่เกิดขึ้นอาจร้ายแรงถึงขนาดทำให้ธุรกิจล้มได้ทีเดียว

องค์ความรู้ในการจัดการความเสี่ยง

ด้วยความจำเป็นในภาคธุรกิจ จึงเกิดการพัฒนางานองค์ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ขึ้น ซึ่งมีกระบวนการหลักอยู่สามขั้นตอนได้แก่

การประเมินความเสี่ยง

การลดความเสี่ยง

การควบคุมความเสียหาย

การประเมินความเสี่ยง คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ปัจจัยและความสำคัญของปัจจัยนั้นในการก่อให้เกิดความเสี่ยง ตลอดจนความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสียหายจากความเสี่ยงนั้น (ต่ำมาก ไปจนถึง สูงมาก) และระดับความรุนแรงของความเสียหายที่อาจเกิด (น้อยมาก ไปจนถึง สูงมาก) ซึ่งผลวิเคราะห์ที่ได้ย่อมจะนำไปสู่ขั้นตอนถัดไปคือการลดความเสี่ยง

ยกตัวอย่างเช่น ในการขอสินเชื่อจากธนาคาร เจ้าหน้าที่สินเชื่อจะวิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยงที่จะไม่ชำระหนี้ของลูกค้า โดยดูจากประวัติการชำระหนี้ที่เครดิตบูโร และอาจดูจากการทำงาน อาชีพ รายได้ หรือศักยภาพในการทำกำไรของโครงการธุรกิจที่ลูกค้าต้องการขอสินเชื่อไปลงทุน เป็นต้น และจะประเมินระดับความเสี่ยงของลูกค้าออกมาเป็น “ลูกค้าชั้นดี” สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ต่ำ และ “ลูกค้าทั่วไป” สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นมา เป็นต้น

การลดความเสี่ยง คือ การลดทอนความเสี่ยงที่มีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดขึ้นให้มีความเป็นไปได้ น้อยลง โดยใช้มาตรการต่างๆ มาป้องกันมิให้เกิดความเสียหายจากความเสี่ยงนั้นขึ้น

เช่น ตัวอย่างการขอสินเชื่อจากธนาคาร มาตรการลดความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ของธนาคารมีได้ตั้งแต่ การคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยง การขอให้ผู้ค้ำประกัน หรือเรียกหลักประกัน

ก่อนให้สินเชื่อ ไปจนถึง การให้คำปรึกษาการวางแผนการเงินการลงทุน เพื่อให้การใช้สินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลูกค้ารักษาศักยภาพในการหาเงินมาชำระหนี้ให้ได้

การควบคุมความเสี่ยง คือ แม้จะมีการประเมินความเสี่ยงและลดความเสี่ยงดีสักเพียงใด แต่ขึ้นชื่อว่าความเสี่ยง หรือก็คือ ความไม่แน่นอน โอกาสที่ยังจะเกิดความเสี่ยงจากความเสี่ยงนั้นก็ยังมีอยู่ดี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นแล้วในที่สุด

ในตัวอย่างการขอสินเชื่อจากธนาคาร ความเสี่ยงที่เกิดคือลูกค้าหรือลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ การควบคุมความเสี่ยงที่ธนาคารทำได้คือ การติดตามทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ (ซึ่งมีตั้งแต่โทรศัพท์ ส่งหนังสือบอกกล่าวทวงถาม จนถึงขั้นฟ้องร้องดำเนินคดี) หรือการเรียกให้ลูกหนี้นำหลักทรัพย์ประนอมหนี้ กันก็ได้ เป็นต้น

การจัดการความเสี่ยงกับการปล่อยชั่วคราว

ในการตัดสินใจว่าควรขังหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เช่นกันที่ต้องคำนึงถึงความเสี่ยง โดยความเสี่ยงที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณามีอยู่สองเหตุหลักๆ ได้แก่ **ความเสี่ยงที่จะหลบหนี และ ความเสี่ยงที่จะก่อเหตุร้าย** (กระทำความผิด หรือ ก่ออันตราย หรือ ยุ้งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือ ขัดขวางการสอบสวน) ดังนั้น ศาลจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลและเครื่องมือในการจัดการความเสี่ยงทั้งสองด้านนี้

การประเมินความเสี่ยง ในชั้นปล่อยชั่วคราว ศาลจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือเป็นปัจจัยในการประเมินความเสี่ยงทั้งสองประการข้างต้นจริงๆ ซึ่งในแง่นี้ ลำพังข้อหาและพฤติการณ์การจับ อันเป็นข้อมูลฝ่ายเดียวจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ในขณะที่หลักกฎหมายให้ถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นนี้ยังเป็นผู้บริสุทธิ์) และเป็นข้อมูลที่ขาดมิติเกี่ยวกับอุปนิสัยหรือพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงยังไม่เพียงพอในการประเมินความเสี่ยง โดยในทางปฏิบัติในปัจจุบัน ศาลมีข้อมูลเพียงข้อหาและพฤติการณ์การจับเท่านั้นในการนำมาวิเคราะห์

ดังนั้น การปฏิรูปการปล่อยชั่วคราว จึงมุ่งแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือการขาดข้อมูลของศาล โดยการออกแบบระบบรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล ทั้งยังอาศัยผลการวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์และมีหลักวิชาการสนับสนุนมาช่วยวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงเพื่อเป็นข้อมูลให้ศาลนำมาประกอบการตัดสินใจว่าควรขังหรือปล่อยชั่วคราว ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจเป็นภาววิสัยและแม่นยำมากกว่าเดิม

การลดความเสี่ยง ในชั้นปล่อยชั่วคราว คือการมีมาตรการกำกับดูแลหลังปล่อย เพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้เป็นไปตามเงื่อนไขของศาล ซึ่งเพื่อมิให้มาตรการกำกับดูแลมีความเข้มงวดมากเกินไปจนสิ้นเปลืองทรัพยากรไปโดยใช่เหตุ หรือมีความหย่อนยานเกินไปจนไม่เพียงพอ กำหนดมาตรการกำกับดูแลจึงต้องสอดคล้องกับระดับความเสี่ยง (ในทำนองเดียวกับการคิดดอกเบี้ยสินเชื่อของธนาคารที่เรียกดอกเบี้ยในอัตราต่ำสำหรับลูกค้าที่มีความเสี่ยงผิดนัดชำระหนี้ต่ำ และค่อยเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นตามระดับความเสี่ยงที่มากขึ้น)

การกำกับดูแลที่ศาลสามารถสั่งใช้ได้แก่ การสั่งให้มรายนงานตัวที่ศาล (หรือที่อื่นซึ่งศาลมอบหมายให้ทำหน้าที่รับรายงานตัวแทนศาล) ซึ่งเหมาะที่จะใช้กับผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำถึงปานกลาง เพราะเป็นมาตรการที่ประหยัด ง่ายและใช้ได้ผลดีแล้วสำหรับผู้มีความเสี่ยงเพียงเท่านั้น หรือการใช้เทคโนโลยีในการจำกัดหรือติดตามที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างอุปกรณ์กำไลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเหมาะจะใช้เฉพาะผู้ที่มีความเสี่ยงสูงถึงขนาดว่าหากไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าว ก็จำเป็นต้องขังไว้ เพราะอุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาสูง และรัฐต้องลงทุนไปกับการจัดวางระบบติดตามสัญญาณ จึงจำเป็นต้องสงวนไว้ใช้กับกรณีที่เหมาะสมที่สุด ไม่เพียงใช้ในกรณีที่มีมาตรการอื่นที่ประหยัดกว่าแต่ได้ผลเหมือนกัน มิเช่นนั้นย่อมเป็นการใช้ทรัพยากรไปโดยสิ้นเปลือง ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่เกินจำเป็นและสมควรอีกด้วย

การควบคุมความเสียหาย ในชั้นปล่อยชั่วคราวคือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามจับกุมผู้หลบหนี หรือก่อเหตุร้ายหลังปล่อย หรือผิดเงื่อนไขของศาล โดยหากเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมได้อย่างรวดเร็ว และแทบทุกครั้งที่มีการหลบหนีหรือผิดเงื่อนไข นอกจากจะบรรเทาความเสียหายจากการที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาพิจารณาตัดสินแล้ว ก็ย่อมจะเกิดเป็นข้อเตือนใจผู้ต้องหาหรือจำเลยรายอื่นๆ ให้ไม่คิดหลบหนีหรือฝ่าฝืนคำสั่งศาลอีกด้วย เพราะย่อมเป็นที่ตระหนักโดยทั่วไปว่าพยายามหนีไปก็ไม่มีประโยชน์ เพราะสุดท้ายก็จะถูกจับกลับมาอยู่ดี